

בשדה הקרב ומול הזוועות: אמצעי התקשורת בין מלחמה לפוגרום, בין גבורה לקורבן, בין דיווח לתעמולה

ההלם והאירועים הברוטליים של הסתיו האחרון חייבו אותנו לדחות את צאתו לאור של גיליון זה של קשר מסתיו 2023 לשלהי החורף. מובן מאליו שחלק נכבד מתכני הגיליון הותאם בדרך זו או אחרת לאקטואליה ואנו יכולים לפרסם גם מחקרים ראשונים על ההיבטים התקשורתיים של המלחמה הנמשכת מנקודת מבט היסטורית והשוואתית, בלי לוותר על ההיבט האקטואלי.

בפתח הגיליון מחקר טרי של גבי וימן ודנה וימן-זקס על הלוחמה הפסיכולוגית שנקט ארגון חמאס במלחמת עזה, אמצעיה והשימוש בה להשגת אפקטים על הציבור בישראל ובמישור הבין-לאומי. ערן אלדר מחזיר אותנו לתעמולת הכוזב הפלשתינית בשנות מלחמת ההתשה בזירה הצפון-מזרחית, כחלק מן הקרב על התודעה מול שלטונות ישראל. במאמר הפותח את החטיבה העוסקת באירועים ההיסטוריים של "המאורעות" באזורנו, כותב עוזי אלידע על הדיון הנוקב שהתעורר בעיתונות העברית בארץ ישראל על המסגור של מאורעות 1920-1929, והשימוש בהקשר זה במונח ה"גלותי" פוגרום. מונח זה חזר לשימוש בהרחבה ב-7 באוקטובר והשלכותיו. דבורה גלעדי כותבת על מדיניות חשיפת מעשי הזוועה של המאורעות בעיתונות העברית וההבדלים בהקשר זה בין הפרעות בשנות העשרים והשלושים של המאה שעברה. רחל הרט מתארת את דמותן של הנשים הערכיות ותפקידן במאורעות 1936-1939 כפי שתוארו אז בעיתונות בארץ ישראל.

גדעון קויץ מטפל בסיקורו בעיתונות העברית של התקופה של טבח מוקדם ונרחב יותר שבו נרצחו נוצרים בידי דרוזים ומוסלמים – הטבח בדמשק ב-1860, שהיה לו גם "ספיח יהודי" בעלילה שנרקמה נגד היהודים לאחר שוך המהומות. הניתוח עוסק גם בהשוואה בין דיווחיו של הכתב המקומי, יחיאל בריל, לאלה של העורך במקום הופעת העיתון המגיד בפרוסיה המזרחית, דוד גורדון.

(במדורנו "קשר לתיעוד" מובאים כלשונם דיווחים בעיתונות העברית בארץ ישראל על העיר חדרות, עזה, אחרי הכיבוש הבריטי, בשנות העשרים של המאה שעברה, ועל ניסיונות היישוב היהודי בה.)

הילה לוינשטיין-ברקאי דנה במאמרה "תרשום אני ערבי", בשיח הפנים-ערבי היום על דף הפייסבוק (שמוגדר ככמה לציבור-נגד של המיעוט הערבי). משה הרפז משרטט את תעמולת הבחירות לאסיפה המכוננת הראשונה של מדינת ישראל בתש"ט.

גילעד גרינוולד מעלה במאמרו את הדמות שחזרה השנה לאקטואליה בהקשר של מחדל יום הכיפורים 1973, לפני שדחק אותו מחדל אחר: גולדה מאיר (מאירסון), בהקשר המוקדם בקריירה שלה של הסיקור העיתונאי של מירוץ 1955 לראשות עיריית תל אביב מנקודת מבט מגדרית. במאמר הנועל גיליון זה מציגה נורית גוברין כתב עת ספרותי שלא היה מוכר עד כה, "מאזנים שלפני מאזנים", שאותו גילתה במחקרה רב השנים על תולדות כתבי העת הספרותיים. הוא יצא ב-1926 באנטוורפן שבבלגיה בשם מאזנים, שלוש שנים לפני ייסוד כתב העת הידוע של אגודת הסופרים, שקרוב לוודאי לא ידע על קיומו...

גם כל המדורים הקבועים אתנו לעיונכם ולשימושכם. הפעם אנחנו מקווים להתראות בקיץ הקרוב, עם חומרים חדשים, מעניינים ואיכותיים, והעיקר – עם בשורות טובות.

המערכת